

Chystáme se na cizí jazyky 2

Videoukázky z výuky
v 1. a 2. ročnících základní školy

Děkujeme Marii Prouzové ze ZŠ Angel, Praha; Monice Babičkové a Ivetě Ženožičkové ze ZŠ Heyrovského, Olomouc a Lucii Šmídové ze ZŠ Eden, Praha, které nám umožnily nahlédnout do výuky. Natáčení proběhlo se souhlasem zákonných zástupců žáků.

Obsah

ÚVOD	3
CO JSME VIDĚLI V PRVNÍCH ROČNÍCÍCH	5
POZDRAVY.....	5
NÁVŠTĚVA V ZOO	6
JAZYKOLAMY.....	7
ČESKÁ REPUBLIKA	8
CO JSME VIDĚLI VE DRUHÝCH ROČNÍCÍCH	9
BINGO ČÍSLA	9
BINGO RODINA.....	10
BRATŘE KUBO	11
POČASÍ	12
ZVÍŘATA V ZOO.....	13
DALŠÍ NÁMĚTY DO VÝUKY.....	14
SIMON SAYS.....	14
TICHÁ POŠTA.....	14
SLOVNÍ KOPANÁ	14
PAN ČÁP ZTRATIL ČEPIČKU	14
ZVÍŘATA NA FARMĚ	14
OBCHODY VE MĚSTĚ	14
JÍDELNÍ LÍSTEK	14
KUCHAŘSKÉ SPECIALITY	15
JAZYKOVÁ CESTA NAPŘÍČ EVROPOU	15
JAK MLUVÍ OBALY ZBOŽÍ	15
MÁME NOVÉ KAMARÁDY.....	15
MOJE JAZYKOVÉ PORTFOLIO.....	15
ZÁVĚR	16
ZDROJE.....	17
NAVŠTÍVENÉ ŠKOLY.....	18

Úvod

Mottem jazykové propedeutiky je zbavit žáky ostychu před cizími jazyky, vzbudit jejich zájem, poskytnout jim příležitost, aby se sami v budoucnu rozhodli, jakým jazykům se chtějí učit. Napříč Evropou můžeme pozorovat trend seznamovat žáky¹ s cizími jazyky od počátku školní docházky, případně již v mateřské škole. To pro ně může být přínosem, pokud jsou zároveň zachovány principy předškolního a prvostupňového vzdělávání založeného na osobnostním pojetí² s důrazem na celostní rozvoj žáků. Toto pojetí klade důraz na prožitek a vlastní zkušenost. Prostřednictvím zajímavých a hravých aktivit se zkoumání a objevování cizích jazyků může stát přirozenou součástí vzdělávání na 1. stupni ZŠ již od počátku prvního ročníku. Argumenty, proč by se jazyková propedeutika měla stát nedílnou součástí výuky, si můžete poslechnout i ve videu České televize [Jak na cizí jazyky](#).

Jazyková propedeutika sleduje v zásadě dva hlavní cíle³:

1. Umět žít v mnohojazyčné společnosti

K naplnění tohoto cíle vede odstraňování obav z komunikace v neznámém jazyce, vnímání a využívání prostředků neverbální komunikace jako prostředku k porozumění, pěstování návyku komunikativní vstřícnosti. Žáci zjišťují, že ve světě existuje velké množství jazyků, že se v některých zemích mluví více jazyky a že některé země využívají stejný jazyk. Odhalují, že čeština převzala mnoho slov z jiných jazyků. Učí se oceňovat plurilingvní osoby, bez ohledu na prestiž jazyka, kterým mluví.

2. Umět se učit cizím jazykům

K tomuto cíli směřuje podpora osvojení analytických postupů, které umožní pochopení zákonitostí neznámého jazyka, např. srovnáním názvů dnů v týdnu v různých jazycích se žáci učí všimnout si formálních analogií (*Monday, Tuesday...*, *Montag, Dienstag...*, *Lunedì, Martedì...*). Při sluchovém rozlišování hlásek, které v mateřštině žáků neexistují, se formuje uvědomění toho, že co je jiné, je také v pořádku. Při porovnání slovosledu v různých jazycích, např. minerální voda, woda mineralna, a odlišného počtu slov pro stejnou skutečnost, např. Červená Karkulka, Little red Riding Hood, Rotköppchen, žáci zjišťují a berou na vědomí rozdílnosti, se kterými je třeba při učení se cizímu jazyku počítat.

Při směřování k uvedeným cílům dochází k představení jiných jazyků prostřednictvím her, písniček a interaktivních aktivit a také se u žáků rozvíjí paměť a vnímání, dochází k seznamování se zvuky jazyka a s jednoduchou slovní zásobou. Učitel může využít k obohacení všech žáků skutečnost, že někteří z nich jsou vícejazyční a mají zkušenosti s jinými kulturami.

Tato příručka s příklady inspirativní praxe navazuje na publikaci [Chystáme se na cizí jazyky](#), vydanou na počátku roku 2023. Nabízí videoukázky osmi aktivit, které si učitelé vybrali z obsahu 1. dílu, přizpůsobili je potřebám a možnostem svých žáků a nenásilnou formou je začlenili mezi témata, kterým v daném období věnovali pozornost. Ukázky byly natočeny na jaře 2023 ve třech základních školách a jejich společným jmenovatelem je aktivní zapojení žáků při objevování významů slov a slovních spojení, zapojení vlastních zkušeností, odvaha chybovat, radost z objeveného a konstruktivistické pojetí výuky učitelem. V průběhu aktivit je podporováno sebehodnocení žáků. Učitelé jim poskytují jak popisnou zpětnou vazbu, tak prostor pro jejich vyjádření.

¹ Pojem žák je používán také ve významu žákyně, stejně tak pojem učitel ve významu učitelka.

² HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2009.

³ Fenclová, Marie. *Jazykové probuzení, jazyková příprava pro základní školu*. Pedagogická fakulta UK, Praha, 2005, s. 12–16. ISBN 80-7290-227-X.

Ukázky, které jsme zařadili, jsou založené na mluveném projevu učitele, aktivním naslouchání a zapojení žáků, přesto se nemusí, jak je patrné ze dvou ukázek, jednat o frontální výuku. Žáci mohou pracovat i ve skupinách. Zařazení jazykové propedeutiky tak může podpořit rozvoj sociálních dovedností, jako jsou spolupráce a komunikace.

Aktivita jsou rozdělené do dvou kapitol podle ročníků, ve kterých byly realizovány. Každá videoukázka začíná zamýšleným cílem a propojením na konkrétní vzdělávací oblast a je doprovázena krátkým textem, který nejen komentuje dění ve videu, ale uvádí i to, co ve výuce proběhlo a ve videu zachyceno není. Činnosti, které probíhaly pouze v angličtině, by bylo možné využít i v jiném jazyce.

⁴ 1. období 1. stupně ZŠ, tj. 1.–3. ročník.

Co jsme viděli v prvních ročnících

Pozdravy

Aktivita byla připravena podle námětu Hello/Hallo/Salut (Chystáme se na cizí jazyky, s. 5) s cílem aktivně použít cizojazyčný pozdrav v simulované komunikační situaci. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (tematický okruh Lidé kolem nás).

Pozdravy

Učitelka zahájila činnost běžnou situací: „Každé ráno, když přijdeme do třídy, tak se pozdravíme.“ Vychází ze zkušeností žáků: „Jak se zdravíte s kamarádem?“ „Byli jste někdy v cizí zemi? Jak jste se tam zdravili?“ Protože se ve škole vyučuje angličtina od 1. ročníku, žáci přirozeně kromě češtiny nabídli anglický pozdrav v několika variantách, ale také polštinu na základě zkušenosti z cesty do Polska s rodiči. Vzhledem k tomu, že jsou ve třídě dva ukrajinští žáci, zazněl také ukrajinský pozdrav. Učitelka dala prostor všem žákům, kteří vyjádřili zájem zapojit se a vyzkoušet si vybraný pozdrav. Propojením s anglickou písničkou „Hello, hello, how are you?“ poskytla učitelka prostor pro zapojení všech žáků, i těch, kteří neměli zájem jít samostatně pozdravit v předchozí části.

Návštěva v Zoo

Aktivita byla připravena podle námětu Zoo (Chystáme se na cizí jazyky, s. 17) s cílem seznámit se s pojmenováním zvířat v angličtině. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (Anglický jazyk).

Návštěva ZOO

Učitelka motivovala žáky vzpomínkou na návštěvu v místní zoologické zahradě. Nechala žáky pojmenovat zvířata, která tam mohli vidět. Pak ukazovala připravená plyšová zvířata a žáci je zkoušeli pojmenovat anglicky. Následovala práce se šesti pojmenováními zvířat v angličtině se zrkovou oporou o flashcards k učebnici⁵ Happy House. Žáci opakovali podle učitelky, hádali zvířata na zakrytých kartách a předváděli je pohybem.

⁵ Maidment, Stella a Lorena Roberts. *Happy House 2*. Oxford University Press, 2010. ISBN 9780194751056.

Jazykolamy

Aktivita byla připravena podle námětu Jazykolamy (Chystáme se na cizí jazyky, s. 11) s cílem podle poslechu odhadnout jazyk, ze kterého pocházejí. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk).

Jazykolamy

Učitelka motivovala žáky českými jazykolamy, se kterými již dříve pracovali. Připomněli si, které znají, a zkoušeli je vyslovit. Učitelka se ptala: „*Kdo potřebuje umět dobře mluvit?*“ Postupně se snažila žáky navést na konkrétní povolání, ve kterých je řeč důležitým pracovním nástrojem. Zajímavé bylo, že děti zmínily učitelku z mateřské školy, která neuměla vyslovit r/ř. Žáci do skupin dostali české jazykolamy, které si společně přečetli a poté je mohli přečíst samostatně nebo společně, a přiřazovali ke svému jazykolamu obrázek z interaktivní tabule podle jeho významu. Po „české“ části učitelka rozdala do skupin natištěné cizojazyčné jazykolamy. Žáci se je ve skupině snažili přečíst, učitelka moderovala a podporovala činnost v jednotlivých skupinách. Po této přípravě pouštěla postupně nahrávky a žáci se hlásili, pokud zazněl jazykolam jejich skupiny. Společně odhadovali, ze kterého jazyka pochází. Nejsnazší pro ně bylo odhalení slovenštiny. Ke každému jazykolamu se snažili přiřadit obrázek, učitelka je vybízela, aby zdůvodnili výběr obrázku: „*Co vám pomohlo?*“ Žákům většinou pomohlo rozpoznání jednoho klíčového slova, např. tiger.

Česká republika

Aktivita byla připravena podle námětu Česká republika (Chystáme se na cizí jazyky, s. 14) s cílem seznámit se se státy sousedícími s ČR a s jazyky, kterými se v nich hovoří. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (tematický okruh Místo, kde žijeme).

Česká republika a její sousedé

Učitelka využila upravenou nástěnnou mapu, ve které zakryla názvy jednotlivých zemí. Požádala žáky, aby zkusili odhadnout, který ze států je ČR, a ukázali ho na mapě. Postupně hledali názvy sousedních zemí a určovali jazyky, kterými se v nich hovoří. Překvapením pro žáky bylo to, že v Německu i Rakousku se mluví německy. Učitelka do skupin rozdala pracovní listy s pojmenováním ČR v jazyce našich sousedů. Žáci je barevně označovali podle barev na interaktivní tabuli. Při společné kontrole učitelka vyzvala žáky, aby vysvětlili svůj postup. Žáci ze všech skupin uvedli, že postupovali vylučovací metodou, nejprve určili název ve slovenštině, protože je stejný s češtinou, pak si všimli, že jsou dva stejné názvy, a protože si pamatovali, že se stejně – německy – mluví v Německu a v Rakousku, zbyl jim poslední název v polštině. V závěru učitelka požádala žáky, aby ve skupině libovolným způsobem ztvárnili Českou republiku a sousední státy. Žáci utvořili „mapu“ ze svých těl a učitelka je postupně obešla a snažila se odhadnout, které státy jednotliví žáci představují.

Co jsme viděli ve druhých ročnících

Bingo čísla

Aktivita byla připravena podle námětu Bingo (Chystáme se na cizí jazyky, s. 6) s cílem procvičit si pojmenování číslic od 1 do 10 v angličtině a vyzkoušet si odhadování významu stejných slov v němčině a ve francouzštině. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (Anglický jazyk).

Bingo čísla

Učitelka využila upravenou tabulku 2x4 políčka, kterou používá se svými žáky při matematice a generování náhodného pořadí čísel si připravila v aplikaci [Wordwall](#). Žáci si vybrali osm čísel od 1 do 10 a zapsali si je do tabulky tak, aby se žádné neopakovalo. Bylo stanoveno také pravidlo, že budou otočeny další karty i poté, až první žáci budou mít BINGO, tím měli všichni příležitost pro škrtnutí vybraných čísel. První kolo proběhlo v angličtině, která byla pro žáky snadná. Ve škole se vyučuje angličtina od 1. ročníku, navíc je ve třídě větší počet bilingvních žáků. V druhém kole byla čísla v němčině a ve třetím ve francouzštině. Učitelka čísla z tabule četla,

ale někteří žáci je používali jako zrakovou oporu a odhalovali význam slyšeného i na základě psané podobnosti (six – sechs – six, nine – neun – neuf). Na závěr žáci hodnotili, který jazyk se jim zdál snadnější pro porozumění. Zajímavé bylo to, že poměr porozumění mezi němčinou a francouzštinou byl z pohledu žáků v podstatě stejný.

Bingo rodina

Aktivita byla připravena podle námětu Bingo (Chystáme se na cizí jazyky, s. 6) s cílem procvičit si pojmenování členů rodiny v angličtině a vyzkoušet si odhadování významu stejných slov v němčině a ve francouzštině. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (tematický okruh Lidé kolem nás) a Matematika a její aplikace.

Bingo rodina

Učitelka využila obrázky členů rodiny z rodokmenu z učebnice⁶ matematiky, se kterou žáci ve výuce pracují, stejnou tabulku 2x4 jako na číselné bingo a generování náhodného pořadí slov si připravila v aplikaci [Wordwall](#). Žáci na tabulku pokládali připravené rozstříhané obrázky členů rodiny a otáčeli je. První kolo proběhlo v angličtině. Pro některé žáky bylo obtížné propojit pojmenování např. mother s konkrétním jménem (Cecílie). Ve druhém kole při zařazení němčiny žáci využívali zvukovou i psanou podobnost (mother – die Mutter, father – der Vater).

⁶ HEJNÝ, Milan, Darina JIROTKOVÁ a Jana SLEZÁKOVÁ-KRATOCHVÍLOVÁ. Matematika 3. díl: učebnice pro 2. ročník základní školy. 2. vydání. Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-982-7.

Bratře Kubo

Aktivita byla připravena podle námětu Bratře Kubo (Chystáme se na cizí jazyky, s. 13) s cílem rozpoznat cizí jazyk, odhalit jméno podle poslechu písničky, rozhodnout se, jak se v daném jazyce můžeme ráno pozdravit, a ukázat na mapě země, kde se daným jazykem hovoří. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (tematické okruhy Lidé kolem nás a Místo, kde žijeme).

Bratře Kubo

Učitelka zahájila činnost zpěvem české verze. Pak se ptala: „*Jak se jmenuje chlapec z písničky? Jak byste ho ráno pozdravili?*“ Žáci určili jméno chlapce, Kuba, a navrhli vhodný pozdrav: „*Dobré ráno*“. Následoval poslech anglické verze. Učitelka žákům neřekla, že se jedná o stejnou píseň, a chtěla je otázkou navést k tomu, aby to poznali sami: „*Kde jste mohli tuhle melodii slyšet?*“ Pro žáky to bylo obtížné. Uváděli nejrůznější situace, např.: „*V mateřské škole jsme to zpívali. Když se svoláváme při angličtině na koberec. V televizním seriálu.*“

Učitelka vyřešila situaci tak, že pustila anglickou verzi opakovaně a zazpívala do ní český text. Po odhalení, že se jedná o stejnou píseň v angličtině, žáci bez problémů určili jméno chlapce a navrhli vhodný pozdrav. Na mapě si společně ukázali země, kde se hovoří anglicky. Žáci na základě svých zkušeností z cestování s rodiči navrhovali mezi tyto země také Německo a Francii. Učitelka reagovala: „*Angličtina je jazyk, kterým se domluvíme v různých zemích, i v těch, kde se mluví jiným rodným jazykem.*“ Následovala německá verze. I u ní žáci podle poslechu snadno určili jméno chlapce. Jazyky navrhovali různé, podle toho, které je napadly. Po chvilce se do němčiny trefili. Pozdrav navrhl jeden ze žáků, který si vzpomněl na pobyt v hotelu v Rakousku a zdravení u snídaně. Na mapě dokázali ukázat Rakousko a Německo. Při poslechu další verze určili poměrně rychle francouzštinu. Určit jméno a navrhnout vhodný pozdrav bylo obtížnější. Když učitelka zapisovala jméno na flipchart, všimli si, že se J na začátku vyslovuje [ž]. Francouzský pozdrav si sami začali zkoušet nahlas. Jeden ze žáků ukázal na mapě Evropy Francii a navrhl Kanadu jako zemi, kde se mluví francouzsky. Protože je ve třídě

vietnamská žákyně, zařadila učitelka na závěr vietnamskou⁷ verzi písně. Žáky překvapilo, že je výrazně rychlejší než ostatní. Dívka sice rozpoznala rodný jazyk, ale nedokázala určit jméno chlapce ani nereagovala na prosbu učitelky o vietnamský pozdrav. Můžeme odhadovat, že se nechtěla vyjadřovat kvůli přítomnosti kamery. Žáci dokázali určit, že Vietnam se nachází v Asii, ale neměli k dispozici mapu světa, na které by si ho mohli ukázat.

Počasí

Aktivita byla připravena podle námětu Počasí (Chystáme se na cizí jazyky, s. 12) s cílem uvědomit si rozdíl mezi výslovností a psanou podobou slov v angličtině. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (Anglický jazyk).

Jaké je počasí

Učitelka zahájila aktivitu: „*Jaké je dnes venku počasí? Jaké počasí máte rádi?*“ Představila piktogramy, které vyjadřovaly slunečno, zataženo, déšť, sněžení a větrno. Žáci určovali jejich význam a společně četli a přiřazovali k nim napsané anglické věty, např.: „*It is sunny.*“ Pak na koberci vybírali oblečení vhodné do daného počasí. Vybrané oblečení podle pokynů učitelky „*it is sunny*“ ukládali do tašky. Poté učitelka rozdala žákům obrázky piktogramů a vytištěné věty a žáci utvářeli dvojice, které k sobě patřily. Na závěr žáci, kteří chtěli, četli věty samostatně a spolužáci přečtené věty vyhledali a ukázali na tabuli.

⁷ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=tNLd7fc0UUI>. [cit.: 2023-08-18].

Zvířata v zoo

Aktivita byla připravena podle námětu Zoo (Chystáme se na cizí jazyky, s. 17) s cílem procvičit si pojmenování zvířat v angličtině a seznámit se s jejich zněním v němčině a španělštině. Byla využita v rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace (Anglický jazyk).

Zvířata v ZOO

Učitelka motivovala žáky vzpomínkou na návštěvu v místní zoologické zahradě. Nechala žáky pojmenovat zvířata, která tam mohli vidět. Pokud měla obrázek zvířete připravený, ukazovala flashcards k učebnici⁸ Happy House. Žáci společně opakovali několikrát podle vzoru učitelky: „It is a tiger.“ A odpovídali na otázky: „Is it a tiger? Yes, it is. Is it an elephant? No, it isn't.“ Následoval poslech písni se zadáním: „Poslouchej, kolik zvířat se v písni objeví.“ Po poslechu šli tři vybraní žáci vybrat z připravených plyšových zvířat ta, která se objevila v písni. Při dalším poslechu písni žáci napodobovali zvířata

smluveným pohybem. V další části aktivity žáci nejprve přiřadili obrázky zvířat k anglickým větám a pak společně s učitelkou četli z tabule pojmenování zvířat v němčině a ve španělštině a připojovali je k anglickým slovům. Snažili se rozlišit, kdy se jedná o španělštinu a kdy o němčinu. Učitelka jim k porozumění napomáhala výrazně odlišenou melodií obou jazyků, mimikou a pohybem těla: „Poslouchej, němčina je taková rázná a španělština – pohoda, sluníčko...“ Žáci slova spontánně opakovali. Učitelka upozornila žáky na přehlasované ö ve slově Löwe a ukázala jim, jak se vyslovuje. Žáci si to sami zkoušeli. Na závěr hodnotili, jak se jim pracovalo a co jim pomáhalo k porozumění v jazycích, které neznají.

⁸ Maidment, Stella a Lorena Roberts. Happy House 2. Oxford University Press, 2010. ISBN: 9780194751056.

Další náměty do výuky

Pro podporu jazykové propedeutiky lze vhodně využít modifikace známých her, které jsou využívány při rozvoji mateřského jazyka i při počáteční výuce angličtiny, do jiných jazyků podle volby učitele.

Simon says

Při této aktivitě žáci plní pokyny učitele nebo vybraného žáka, pokud začínají slovy „Simon says“. Pokud takto pokyny nezačínají, žáci nereagují. Např. když učitel řekne: „Simon says we are jumping.“, tak žáci tento pokyn splní a skáčou. Pokud učitel řekne pouze: „We are jumping.“, žáci nedělají nic. Pro aktivitu je potřeba dostatečný prostor, aby se žáci mohli volně a bezpečně pohybovat.

Tichá pošta

Žáci stojí v řadě nebo v kruhu. První žák pošeptá do ucha druhému krátkou větu, kterou mu řekne učitel, např. „I like chocolate.“, a ten dalšímu, až informace dojde na konec řady. Poslední žák, kterému byla informace řečena, řekne, co slyšel. Učitel řekne větu, kterou tichou poštou poslal, a žáci porovnají, zda se „po cestě“ nezměnila. Zkusí odhadnout význam šeptem předávané věty i jazyk, ve kterém je řečena.

Slovní kopaná

Žáci sedí v kruhu, ve skupině maximálně po osmi. První z nich řekne název státu, další na řadě pojmenuje jazyk, kterým se v daném státu mluví, např. Ukrajina – ukrajinsky. Další na řadě řekne opět název státu, pokračuje jazyk atd. Žáci se střídají tak dlouho, dokud jim nedojde „zásoba“ států, nebo lze hru omezit např. na dvě kola, na tři minuty. Učitel do hry zasahuje v případě, kdy žáci řeknou neexistující jazyk, např. Rakousko – rakousky.

Pan Čáp ztratil čepičku

Učitel předříkává: „Pan čáp ztratil čepičku, měla barvu, barvičku ...“ („The bird lost hat and hat had colour ...“). Žáci vyslovenou barvu najdou ve svém okolí nebo na svém oblečení a dotknou se jí. Pro aktivitu je potřeba dostatečný prostor, aby se žáci mohli volně a bezpečně pohybovat.

Zvířata na farmě

Učitel připraví fotografie nebo obrázky domácích zvířat a na kartičkách „jaké zvuky vydávají“ v různých jazycích. Učitel předčítá slova z kartiček a žáci přiřazují k obrázkům zvířat a pokusí se odhalit cizí jazyk, např. haf haf – woof woof (anglicky) – wau wau (německy) – rav rav (ukrajinsky) – guau guau (španělsky). Žáci mohou zkusit slova přečíst a přiřadit sami.

Obchody ve městě

Aktivita je vhodná pro žáky, kteří již dokážou číst. Ve volném prostoru učitel libovolným způsobem vytvoří „plán města“, např. ulice vyznačí provázkem, obchody z listů barevných papírů. Žáci rozloží nápisy – názvy obchodů v češtině. Poté přiřazují obrázky výrobků, které se v obchodech prodávají. Následuje přiřazování názvů obchodů v jiných jazycích.

Jídelní lístek

Aktivita je vhodná pro žáky, kteří již dokážou číst. Učitel připraví žákům jídelní lístek sestavený pouze z několika pokrmů a nápojů v jiném jazyce a rozstříhané fotografie, které k nim patří. Předčítá názvy pokrmů, žáci je opakují, odhadují jejich význam a přiřazují fotografii. Pokoušejí se určit jazyk, ve kterém je jídelní lístek napsán (můžou vybírat z připravené nabídky). V navazující aktivitě žáci

připraví vlastní jídelní lístek v jazyce, který si zvolí. Při přípravě využijí online překladač. Svůj jídelní lístek prezentují ostatním a ti se snaží odhadnout zvolený jazyk.

Kuchařské speciality

Učitel připraví na kartičky názvy jídel, názvy zemí, ze kterých pocházejí, a název jazyka. Aktivitu⁹ uvede: „Každá země má svoje kuchařské speciality, které si oblíbili lidé po celém světě, a tak v jídelních lístcích čteme názvy jídel, která k nám doputovala např. z Itálie, z Francie, z Číny, z Maďarska, z Ruska.“ Žáci sestavují trojice, např. guláš a perkelt – Maďarsko – maďarština, pizza a makarony – Itálie – italština, bageta a omeleta – Francie – francouzština, pirožky a boršč – Rusko – ruština, kung-pao a šuei-ču-žu – Čína – čínština.

Jazyková cesta napříč Evropou

[Brožura](#), která je volně ke stažení, nabízí žákům krátký pohled na 47 evropských jazyků. Na každé stránce je jeden jazyk a jsou zde uvedeny klíčová slova a fráze, speciální znaky z abecedy a také odhadovaný počet lidí, kteří na celém světě daný jazyk používají jako svůj první. Prostřednictvím QR kódu lze spustit zvukový záznam daného jazyka.

Jak mluví obaly zboží

Součástí [diplomové práce](#) je podrobně zpracovaná příprava na téma nápisy na obalech známých potravin. Je vhodná k realizaci se žáky 3. ročníků v rozsahu tří vyučovacích hodin. Text obsahuje i reflexi z realizace, která může učiteli napomoci s přizpůsobením aktivity pro jeho žáky.

Máme nové kamarády

Nápadník s dvanácti náměty vznikl v souvislosti se zvýšeným počtem žáků s minimální znalostí českého jazyka, kteří přišli do českých škol v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině. Náměty jsou zaměřené na podporu výuky češtiny, ale je možné je modifikovat pro jiné jazyky a využít v rámci jazykové propedeutiky.

Moje jazykové portfolio

Vedení žákovského jazykového portfolio¹⁰ je zaměřené na uvědomění si vlastních jazykových zkušeností. Žáci si do portfolio zakládají výstupy z konkrétních aktivit, kromě pracovních listů a kreseb to mohou být fotografie zachycující společnou práci nebo dotazník¹¹, ve kterém si žáci odpoví na otázky: „Mluví u nás doma někdo jinak než česky? Mám nějakého kamaráda, který mluví jinak než česky? Znáám nějakého cizince, který mluví česky? Umím říct „Dobrý den“ jiným jazykem? Umím počítat do pěti v nějakém jiném jazyce nebo jazycích? Umím zpívat nějakou písničku jinak než česky? Viděl jsem někdy nápis v neznámém písmu?“ Můžou si vytvořit jazykový životopis¹², kde si zapíší: „Jazyk/y, kterým/i mluvím; jazyk/y, kterým/i nemluvím, ale rozumím mu/jim; jazyky, kterým nerozumím, ale slyšel/a jsem jimi někoho mluvit; jazyky, kterým bych se chtěl/a učit.“

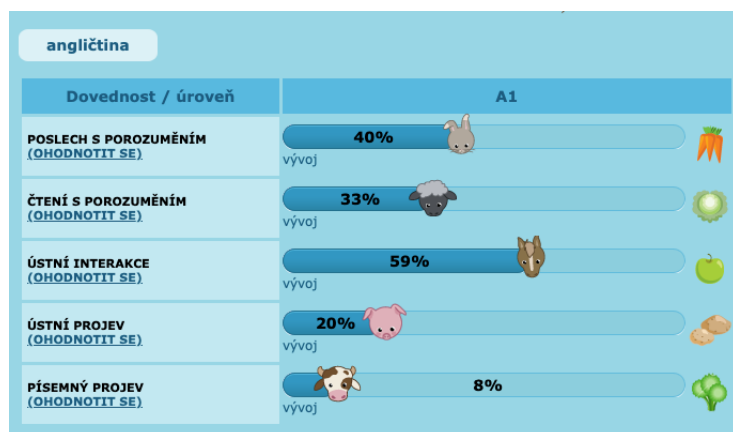
⁹ Fenclová, Marie. *Jazykové probuzení, jazyková příprava pro základní školu*. Pedagogická fakulta UK, Praha, 2005, s. 40. ISBN 80-7290-227-X.

¹⁰ Havlínová Hana, Chmátalová Jana a Dominika Slunečko. *Pedagogické diagnostikování na 1. stupni základní školy s příklady inspirativní praxe*. NPI ČR, 2023, s. 9–12. ISBN 978-80-7578-118-5.

¹¹ Fenclová, Marie. *Jazykové probuzení, jazyková příprava pro základní školu*. Pedagogická fakulta UK, Praha, 2005, s. 22–23. ISBN 80-7290-227-X.

¹² Fenclová, Marie. *Jazykové probuzení, jazyková příprava pro základní školu*. Pedagogická fakulta UK, Praha, 2005, s. 26. ISBN 80-7290-227-X.

K vedení jazykového portfolia pro konkrétní jazyk v elektronické podobě lze využít [Evropské jazykové portfolio](#), které vychází ze šesti úrovní Společného evropského rámce pro jazyky vytvořeného Radou Evropy a začíná již na úrovni A1. Aplikace je zdarma, ale žáci potřebují k registraci e-mailovou adresu. Kromě založení jazykového životopisu, vytvoření sbírky projektů, úkolů a certifikátů zde můžou hodnotit a sledovat svůj pokrok a vytisknout si svůj jazykový pas. Aplikace umožňuje hodnocení úrovně dovedností v angličtině, němčině, francouzštině, španělštině a italštině.

Obrázek¹³

Závěr

Jak bylo uvedeno v úvodu, jazyková propedeutika směřuje k rozvíjení pozitivních postojů k jazykové rozmanitosti a k rozvíjení dovedností a znalostí, které žáci využijí při následném učení se cizím jazykům. Může být vhodnou alternativou k cílenému ranému učení konkrétnímu cizímu jazyku, které automaticky nezaručuje výrazné pozitivní výsledky. Efektivita při osvojování cizího jazyka není závislá na věku, kdy se žák začíná jazyk učit, ale na kvalitě učení a času, který je mu věnován.

Při výuce cizího jazyka u nejmladších žáků je důležitý jazykový vzor, který jim poskytuje učitel. Přesto se učitel, který daný jazyk nezná, nemusí obávat zařazovat aktivity z oblasti jazykové propedeutiky. Jeho úkolem není cizí jazyky umět a vyučovat, společně se žáky může jazyky poznávat a prozkoumávat. A pro správnou výslovnost využije dostupné online překladače a hlasové nahrávky.

¹³ Vytvořen autory v aplikaci Evropské jazykové portfolio. Dostupné z: <https://ejp.rvp.cz/index.php> [cit.: 2023-08-18].

Zdroje

ČTedu. Jak na cizí jazyky, 2020. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/9987-jak-na-cizi-jazyky>. [cit.: 2023-08-18].

Drahoňovská, Lenka. Jazyková propedeutika. Jak mluví obaly zboží. Diplomová práce. Pedagogická fakulta UK, 2006. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/8532/DPTX_2006_1_11410_OSZD001_67868_0_21555.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [cit.: 2023-08-18].

ECML. Jazyková cesta napříč Evropou, 2021. Dostupné z: <https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/language-journey-CS.pdf?ver=2022-07-19-111031-857>. [cit.: 2023-08-18].

ECML. Early language learning. Dostupné z: <https://www.ecml.at/Thematicareas/Earlylanguagelearning/tabid/1626/language/en-GB/Default.aspx>. [cit.: 2023-08-18].

Evropské jazykové portfolio. Dostupné z: <https://eip.rvp.cz/index.php>. [cit.: 2023-08-18].

Eurydice. Key data on teaching languages at school in Europe, 2017. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-02/Klíčové_údaje_o_výuce_jazyků_ve_školách_v_Evropě_vydání_2017_Highlights.pdf. [cit.: 2023-08-18].

Eurydice. Key data on teaching languages at school in Europe, 2023. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/mezinarodni-studie/key-data-teaching-languages-school-europe-2023-edition>. [cit.: 2023-08-18].

Eurydice. Key data on teaching languages at school in Europe - infografika, 2023. Dostupné z: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/styles/yw_large_2x/public/2023-03/Infographics%20Key%20data%20Teaching_Infographic1.jpg?itok=ATkFTXCz. [cit.: 2023-08-18].

Fenclová, Marie. Jazyková propedeutika pro základní školu aneb kudy do Evropské multilingvní budoucnosti. In: Pedagogika 3/2004, s.251-260. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1815%20title=>. [cit.: 2023-08-18].

Fenclová, Marie. Jazykové probuzení, jazyková příprava pro základní školu. Pedagogická fakulta UK, Praha, 2005. ISBN: 80-7290-227-X.

Havlíňová Hana, Chmátalová Jana a Dominika Slunečko. Pedagogické diagnostikování na 1. stupni základní školy s příklady inspirativní praxe. NPI ČR, 2023. ISBN 978-80-7578-118-5. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/pedagogicke_diagnostikovani.pdf. [cit.: 2023-08-18].

Chalušová, Dominika a Hana Havlíňová. Máme nové kamarády. NPI ČR, 2022. ISBN 978-80-7578-104-8. Dostupné z: <https://ukrajina.npi.cz/files/mame-nove-kamarady.pdf>. [cit.: 2023-08-18].

NPI ČR. Chystáme se na cizí jazyky, 2023. ISBN 978-80-7578-120-8. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/chystame_se_na_cizi_jazyky.pdf. [cit.: 2023-08-18].

Rada Evropy. FREPA – Referenčný rámec pre pluralitné prístupy jazykov a kultúr – kompetencie a zdroje, 2023. Dostupné z: <https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/CARAP-descriptors-SK.pdf>. [cit.: 2023-08-18].

ŠLEZINGROVÁ, Kateřina. Adaptace jazykové propedeutiky na 1. stupni ZŠ. 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra francouzského jazyka a literatury. Vedoucí práce Fenclová, Marie. Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/8365/DPTX_2006_1_11410_OSZD001_68037_0_21569.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [cit.: 2023-08-18].

VÚP. Jazyková propedeutika pro učitele 1. stupně (2008). ISBN 978-80-87000-48-9. Dostupné z: <http://propedeutika.rvp.cz/>. [cit.: 2023-08-18].

Navštívené školy

[Základní a mateřská škola Angel](#), Praha 12

[Základní škola Heyrovského](#), Olomouc

[Základní škola EDEN](#), Praha 10

Chystáme se na cizí jazyky 2

Videoukázky z výuky v 1. a 2. ročnících základní školy

Autoři: Hana Havlínová, Dominika Slunečko

Natáčení a střih: Dalibor Fencel

Další sdílení a úpravy materiálu jsou možné za podmínek licence Creative Commons CC BY-NC-SA 4.0.

Vydal Národní pedagogický institut České republiky,
Senovážné nám. 25, 110 00, Praha 1
Rok vydání: 2023
První vydání

Aktuální informace o publikacích
Národního pedagogického institutu
České republiky najdete
na webových stránkách www.npi.cz

